

УДК 327(477+44)

Г. О. ДУТЧАК,
кандидат історичних наук,
докторант кафедри державного менеджменту,
Національна академія державного управління
при Президентіві України

ВІД ІСТОРІЇ ДО ПАМ'ЯТІ: ШЛЯХИ СПІВРОБІТНИЦТВА І ПАРТНЕРСТВА

У статті на підставі аналізу державних архівних документів зроблено спробу комплексно дослідити питання вшанування радянською владою і органами влади Французької Республіки Героя Радянського Союзу Василя Порики, який став символом боротьби з фашизмом як для українського, так і для французького народу. Значну увагу приділено листуванню державних органів влади Французької Республіки і Української РСР із цього питання. Зазначено, що, не беручи до уваги ідеологічні нашарування, вшанування пам'яті Василя Порики у Франції можна вважати зразковою роботою державних органів влади Франції і державно-партійних органів Української РСР у вказаній сфері.

Ключові слова: співробітництво між Французькою Республікою та Українською РСР, пам'ятник Василю Порику, вшанування пам'яті, Товариство "СРСР–Франція", Асоціація "Франція–СРСР", Українське товариство дружби і культурного зв'язку із зарубіжними країнами.

Н. О. DUTCHAK,

Candidate of Historical Sciences, doctoral student of the Chair of Public Management of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

FROM HISTORY TO MEMORY: WAYS OF COOPERATION AND PARTNERSHIP

On the basis of the analysis of public archival documents it was made an attempt to make an integrated research of commemoration of the Hero of the Soviet Union Vasyl Poryk by the Soviet authorities and the authorities of the French Republic. The article focuses on honouring of the hero of World War II, who became a symbol for both Ukrainian and French people. Much attention is paid to correspondence of the public authorities (the French Republic and the Ukrainian SSR) on this issue. If not the ideological aspect, the commemoration of Vasyl Poryk' memory in France is an exemplary work of public authorities of France with political and party organs of the Ukrainian SSR.

Key words: the French Republic, Ukrainian SSR, Vasyl Poryk, the Communist Party, the City Hall.

Г. О. ДУТЧАК,

кандидат исторических наук, докторант кафедры государственного управления, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

ОТ ИСТОРИИ К ПАМЯТИ: ПУТИ СОТРУДНИЧЕСТВА И ПАРТНЕРСТВА

В статье на основании анализа государственных архивных документов предпринята попытка комплексно исследовать вопросы чествования советской властью и органами власти Французской Республики Героя Советского Союза Василия Порики, который стал символом борьбы с фашизмом как для украинского, так и для французского народа. Значительное внимание уделяется переписке государственных органов власти (Французской Республики и Украинской ССР) по этому вопросу. Отмечено, что, не принимая во внимание идеологические наслоения, чествование памяти Василия Порики во Франции можно считать образцовой работой государственных органов власти Франции и государственно-партийных органов Украинской ССР в указанной сфере.

Ключевые слова: сотрудничество между Французской Республикой и Украинской ССР, памятник Василию Порику, увековечивание памяти, Общество "СССР–Франция", Ассоциация "Франция–СССР", Украинское общество дружбы и культурной связи между иностранными государствами.

Постановка проблеми. Не підлягає сумніву, що без збереження пам'яті про героїв, які віддали своє життя за Батьківщину або за іншу країну в боротьбі зі спільним ворогом, їх ушанування історія будь-якої країни буде неповноцінною, вихолощеною.

© Дутчак Г. О., 2016

Президентів Третьої Республіки Жану Полю Казимір-Перье належать такі слова: “Франція нікому не дасть право змусити себе битися за інший народ, французька казна, як і французька кров, належить тільки Франції”. Слід згадати і висловлювання Маршала Фоша: “Якщо Франція і не була стерта з карти Європи, то передусім завдяки мужності російських солдатів”. У вирішальні і загрозливі для Французької держави моменти, як свідчить історія державних відносин, державні діячі Франції зверталися за допомогою до слов’ян. Напередодні Першої світової війни у Франції була найбільша армія в Європі. Майже такою самою за чисельністю була армія Німеччини. 16 лютого 1916 р. німецькі війська почали наступальну операцію у районі фортеці Верден, яка пізніше отримала назву “Битва при Вердені”. Битва за Верден тривала протягом весни 1916 р. Німці застосовували проти супротивників отруйний газ фосген, а вогонь артилерії коригувався з аеропланів. У найтяжчий і вирішальний момент Франція попросила допомоги у Росії, щоб російська армія відволікла увагу німецької армії від Вердена. Брусилівський прорив на Східному фронті і операція Антанти на річці Соммі змусили німецькі війська восени перейти до оборони.

Захищали Францію в один із найтяжчих моментів Першої світової війни і українці, оскільки на той час Україна входила до складу Російської імперії. За даними статистики, за Францію віддали своє життя близько 5 тис. солдатів, у багатьох з яких українські прізвища. І українська кров залишилася на французькій землі.

Улітку 2011 р. у Парижі Росією був відкритий пам’ятник (скульптор Володимир Суворовцев). Пам’ятник являє собою постать простого російського солдата, який спокійно стоїть біля коня, що п’є воду. Композиція підкреслює, що солдат хоче миру і мріє про нього в короткому проміжку між боями.

Це демонструє шанобливе ставлення Росії на державному рівні до своїх полеглих героїв, що не завжди характерне для України. Проте взірцем міждержавного співробітництва Франції та УРСР у цій сфері можна вважати організацію заходів щодо увічнення пам’яті Василя Порика, Героя Радянського Союзу, кавалера ордена Почесного легіону Франції. У статті на прикладі вшанування пам’яті В.Порика показано, як за допомогою державного протоколу навіть за радянських часів можна було оперативніше та ефективно вирішувати нагальні державні питання, скільки уваги приділялося радянською владою укріпленню дружби двох народів. В історії державного співробітництва потрібно віднаходити моменти, які б сприяли зближенню держав, їх взаємній підтримці.

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Про Василя Порика написано багато журналістських статей, у Державному архіві громадських об’єднань України зберігаються документи, в яких знайшло відображення пошанування пам’яті Василя Порика у Франції на рівні держави, в Україні вийшла книга А.Пьєрара “Молода людина із трояндою”, присвячена В.Порику.

Мета статті – дослідити методи роботи Французької Республіки і Української РСР з ушанування Василя Порика.

Виклад основного матеріалу. У французькому Опорі брало участь багато іноземців (40 тис. партизан 17 національностей), у тому числі близько 3 тис. радянських громадян – втікачів з концтаборів і таборів військовополонених. Серед них однією з найскравіших особистостей є українець Василь Порик*.

У літературі постать Василя Порика трактується неоднозначно. Лейтенант Червоної Армії, він був активним учасником руху Опору у Франції в роки Другої світової війни, командиром партизанського загону, що боровся проти німецьких окупантів у Північній Франції, членом Центрального Комітету радянських військовополонених у Франції. Як уже зазначалося,

* Василь Порик (народився 17 лютого 1920 р. в с. Соломирка Вінницької обл. – загинув 22 липня 1944 р. у м. Аррас, Франція). Похований у французькому шахтарському селищі Енен-Льєстар (нині не існує як адміністративна одиниця, оскільки в 1971 р. селище об’єднано з Бомон-ан-Артуа).

Василію Порику присвоєно звання Героя Радянського Союзу (1964 р., посмертно), він кавалер найвищої французької нагороди – ордена Почесного легіону.

Співробітництво між Українською РСР і Францією на ґрунті вшанування пам'яті Василя Порики розпочалося з того, що 16 березня 1966 р. постійний представник УРСР при ЮНЕСКО М.Решетняк направив листа під грифом “таємно” Першому секретарю ЦК КП України П.Шелесту. В листі повідомлялося, що 23 лютого 1966 р. в день Радянської Армії разом з радником–посланцем посольства СРСР у Франції І.Усачевим і помічником військового аташе В.Березним він узяв участь у церемонії покладання вінка біля “Стіни розстріляних” у французькому місті Аррас, де 27 липня 1944 р. гітлерівцями був розстріляний Герой Радянського Союзу Василь Порик. В цей самий день вони відвідали могилу В.Порики в м.Енен–Льєтар (20 км від м.Аррас), куди потім французькими патріотами було перевезено і поховано прах В.Порики. У церемонії також узяли участь члени французької компартії, про що докладно розповідалося у французькій газеті “Ліберте” від 24 лютого 1966 р.

“Вважаю своїм обов'язком інформувати ЦК КПУ, що могила Героя Радянського Союзу В.Порики, загублена серед могил на цивільному французькому кладовищі, дуже скромна (проста могильна плита) і носить як би приватний характер, бо на могильній плиті є напис від імені нареченої В.Порики французькою мовою “Моєму нареченому Василеві Борик, розстріляному в Аррасі” [1]. Як видно з цього напису, зазначає М.Решетняк, навіть прізвище Порики було спотворене. На плиті також поміщена вицвіла фотографія В.Порики”. За повідомленням радника-посланника І.Усачева, посольство ставило питання перед МЗС СРСР про встановлення пам'ятника на могилі В.Порики, але безрезультатно. Існувала думка, що надання належного вигляду могилі славетного сина українського народу Героя Радянського Союзу В.Порики є справою державного значення, і вважалося за доцільне від імені уряду Української РСР спорудити на його могилі постамент з бюстом героя і з відповідним написом французькою та українською мовами. Церемонію відкриття погруддя В.Порики можна було б, зазначалося в документі, перетворити на демонстрацію радянсько-французької дружби як символу спільної боротьби проти фашистської Німеччини в роки Другої світової війни. Бюст В.Порики пропонувалося виготовити на Україні і потім доставити у Францію, а його відкриття приурочити до якої-небудь дати, і якщо ЦК КП України вважатиме за можливе, навіть направити делегацію з Києва.

Посол СРСР у Франції В.Зорін і військовий аташе генерал-лейтенант С.Соколов, ознайомившись із цим документом, підтримали пропозицію про відкриття постаменту з погруддям В.Порики.

14 травня 1966 р. був відправлений лист заступника Міністра закордонних справ СРСР В.Семенова Міністру закордонних справ Української РСР Д.Білоколоту. “На Ваш [лист] № 0162 від 8 квітня 1966 р., на думку МЗС СРСР, питання про встановлення пам'ятника на могилі В.Порики слід було б внести на розгляд ЦК КПРС. У проекті постанови слід передбачити порядок покриття витрат у радянських рублях і в інвалюті на виготовлення пам'ятника, його транспортування та встановлення. Було б, мабуть, доцільним передбачити направлення до Франції на відкриття пам'ятника невеликої делегації, в яку могли б бути включені представники Радянського комітету ветеранів війни” [2].

Далі в документі йшлося про те, що попередні переговори з французькими властями щодо встановлення пам'ятника можуть бути проведені посольством СРСР у Франції. Повідомлялося, що в 1963 р. в Маутхаузені (Австрія) був виготовлений та встановлений в СРСР на замовлення Міністерства культури СРСР радянським архітектором В.Цигалем пам'ятник на могилі генерала Дмитра Карбишева. З інших практичних питань, пов'язаних з установкою пам'ятника, ставилися запитання посольству СРСР у Парижі. Після отримання відповіді на цей лист посольства СРСР у Парижі Міністерство МЗС СРСР мало додатково повідомити про це МЗС УРСР.

ЦК КП України відправив листа в ЦК КПРС, у якому викладалася історія питання і зазначалося: “Посольство СРСР у Франції внесло до Міністерства закордонних справ СРСР про-

позицію про встановлення на могилі В.Порика пам'ятника і повідомляє, що французькі власті дають згоду замінити на могилі В.Порика плиту на пам'ятник, готові також безоплатно передати радянським організаціям ділянку на кладовищі і можуть дозволити перенести останки в інше місце. МЗС СРСР у своєму листі МЗС УРСР повідомило, що питання про встановлення на могилі В.Порика пам'ятника слід було б внести на розгляд ЦК КПРС. ЦК КП України підтримує пропозицію Радянського посольства у Франції про встановлення пам'ятника на могилі Героя Радянського Союзу В.Порика і пропозицію МЗС СРСР про направлення на відкриття пам'ятника радянської делегації. Пам'ятник може бути виготовлений на Україні і транспортований до Франції за рахунок коштів республіки (в рублях). Витрати, пов'язані з перевезенням і встановленням пам'ятника та перебуванням радянської делегації на території Франції (в інвалюті), просимо віднести за рахунок валютного плану за нетоварними операціями Міністерства фінансів СРСР. Просимо вказівок. Секретар ЦК КП України П.Шелест. 24 червня 1966 р.

Відправлено з постановою ЦК КП України від 24.06.1966. № П4/23 Прийнято постанову Секретаріату ЦК КПРС рт 2.12.1967 № Ст38 / 129гс. Вх. № 460 від 6.12.1967" [3].

ЦК КПРС прийняв постанову від 2 вересня 1966 р., згідно з якою Українській РСР було дозволено виготовити і направити до Франції пам'ятник для встановлення на могилі Героя Радянського Союзу В.Порика в м. Енен-Льетар. Пам'ятник було виготовлено та відправлено до Франції. У своєму листі до ЦК КП України секретар ЦК Французької Компартії Гастон Плиссона повідомляв, що друзі у Франції вживають заходів, щоб відкриття пам'ятника стало масштабною радянсько-французькою маніфестацією. Керівництво Асоціації "Франція СРСР" направило Українському товариству дружби і культурного зв'язку із зарубіжними країнами лист, у якому запрошувало до Франції на відкриття пам'ятника делегацію Українського товариства дружби і республіканського відділення Товариства "СССР Франція" у складі чотирьох осіб терміном на 10 днів.

ЦК КП України вважав за можливе прийняти запрошення Асоціації "Франція СРСР" і просити ЦК КПРС дозволити Українському товариству дружби і культурного зв'язку із зарубіжними країнами направити в 1967 р. до Франції для участі у відкритті пам'ятника В.Порика терміном на 10 днів делегацію у складі: Федорова Олексія Федоровича – міністра соціального забезпечення УРСР, двічі Героя Радянського Союзу (керівник делегації), Зноби Валентина Івановича – скульптора, автора пам'ятника; Кальченко Галини Никифорівни – скульптора, автора пам'ятника; Іванової-Тимченко Анелі Василівни – сестри-господині психоневрологічної лікарні м. Вінниці, учасниці руху Опору у Франції. Також зазначалося, щоб, крім цієї делегації, дозволити згідно з проханням посла СРСР у Франції В.Зоріна відрядити в Енен-Льетар для надання допомоги у встановленні пам'ятника одного з його авторів – архітектора Анатолія Федоровича Ігнащенка [4].

Планувалося, що витрати, пов'язані з поїздкою і перебуванням делегації і архітектора у Франції, мали бути віднесені на рахунок організацій УРСР.

Слід зазначити, що до цієї події готувалася не тільки радянська сторона, а й французька. Так, зокрема, у вересні 1967 р. Французька КП надіслала листа П.Шелесту, в якому зазначалося, що під час перебування в Києві Жоржа Марше українські партійні керівники говорили про встановлення пам'ятника В.Порика. "Як тільки пам'ятник прибуде у Францію, потрібно буде призначити дату його відкриття і вжити заходів, щоб це відкриття стало масштабною радянсько-французькою маніфестацією. Само собою зрозуміло, що наша партія зробить все необхідне для того, щоб це саме так і було" [5].

Представнику МЗС України було доручено дізнатися про ситуацію у Франції зі встановленням пам'ятника В.Порика. Звичайно, самі міністерські чиновники УРСР самостійно ніяких рішень не приймали. Вони зв'язалися з Посольством СРСР у Франції і з послом СРСР у Франції В.Зоріним, з яким було домовлено, що посольство з'ясує думки французів відносно прийнятної для них дати урочистого відкриття пам'ятника, а тим часом будуть вживатися заходи щодо встановлення пам'ятника на кладовищі [6].

22 листопада 1967 р. представник МЗС України виїхав у м. Енен-Льетар, де зустрівся з генеральним секретарем мерії міста Енен-Льетар Дельоєм і директором фірми, яка мала здійснювати установку пам'ятника. Като Дельой від імені муніципалітету запропонував перенести тіла В.Порика та В.Колесника (бойовий товариш В.Порика, загинув у 1944 р. у районі міста Аррас) в більш зручне місце на кладовищі, де пам'ятник Порику не будуть перекривати інші могильні споруди. Оскільки понад рік тому муніципалітет висловився проти прохання радянської сторони про таке перенесення, Дельой пояснив, що нібито несподівано два місяці тому на кладовищі звільнилося місце для двох могил, яке він і пропонує радянській стороні. Фактично, за деякими даними, така зміна позиції мерії пояснювалася тиском з боку місцевого відділення Товариства “Франція СРСР”. В одному з архівних документів з цього приводу зазначалося: “Враховуючи, що нове місце значно краще і зручніше в усіх відношеннях і дозволяє без особливих труднощів провести демонтаж пам'ятника, дав згоду на таке перенесення.

Оглянув ящики, в яких прибули частини пам'ятника. Обидва ящика знаходяться в добром стані і згружені на пристанційній платформі в очікуванні перевезення на кладовище. Відвідав директора залізничної станції м.Енен-Льетар, який повідомив, що за перевезення пам'ятника посольство повинно сплатити 1858 фр. За довідкою, наведеною потім в Управлінні залізниць Франції, ця сума включає витрати з транспортування двох ящиків з пам'ятником по території ФРН – 899 фр., по території Бельгії – 544 фр. і по території Франції – 414 фр., бо відправник Держбуд УРСР оплатив перевезення тільки до станції Ебісфельде (НДР). Посол СРСР у Франції В.Зорін дав вказівку оплатити ці витрати, але зазначив ненормальність цього положення, так як відправник повинен був сплатити в рублях перевезення до станції призначення, щоб не витратити на цю справу валюту” [7].

Зі свого боку співробітники посольства, зазначається в документі, провели низку зустрічей з керівництвом французьких друзів (Плісоньє, Леруа), які після всебічного обговорення цієї проблеми з французькими товаришами з департаменту Па-де-Кале висловили побажання урочисте відкриття пам'ятника провести в неділю 18 лютого 1968 р. Основним аргументом на користь цього була необхідність проведення великої підготовчої роботи, яка мала дати можливість французьким друзям отримати з цього максимум політичних переваг, у тому числі пов'язаних зі зміцненням зв'язків з рядовими членами соціалістичної партії. Посольство, розуміючи політичну важливість цих міркувань французьких товаришів, погодилося з їх побажанням і намітило відкриття пам'ятника на 18 лютого 1968 р., приурочивши його до 50-річчя Радянської Армії. У документі також указувалося, що “... у зв'язку з приїздом 9 грудня 1967 р. А.Ігнащенко для установки пам'ятника прошу також повідомити, чи буде Ігнащенко у складі делегації 18 лютого 1968 р.” [8].

В архівній справі становить інтерес доповідна А.Скаби П.Шелесту: “В грудні 1967 р. в м.Енен-Льетар був у відрядженні один з авторів пам'ятника архітектор Міністерства культури УРСР А.Ігнащенко, який надав допомогу французьким робітникам у встановленні пам'ятника.

Усупереч твердженню М.Решетняка про те, що нове місце для пам'ятника краще, ніж попереднє, А.Ігнащенко повідомив, що зараз пам'ятник стоїть значно далі від центральної алеї кладовища і його гірше видно. Крім цього, заміна місця для пам'ятника значно ускладнила його встановлення, бо довелося робити це ручним способом. Рахунок за роботи, які вела при цьому французька фірма, буде більший, ніж передбачалося” [9].

Секретар ЦК КП України А.Ляшко відправив 8 лютого 1968 р. в ЦК КПК листа, в якому зазначалося, що за рішенням ЦК КПК у січні 1968 р. до Франції для участі у відкритті пам'ятника Герою Радянського Союзу Василю Порику в м. Енен-Льетар повинна виїхати делегація Українського товариства дружби і культурного зв'язку із зарубіжними країнами у складі чотирьох осіб на чолі з т. А.Федоровим – двічі Героєм Радянського Союзу, міністром соціального забезпечення УРСР. “На прохання французьких друзів ця поїздка пізніше була перенесена на лютий ц.р. у зв'язку з призначенням дати відкриття пам'ятника на 18 лютого 1968 р. Від'їзд

делегатії з Москви призначено на 14 лютого ц.р. В даний час у зв'язку з хворобою керівника делегатії А.Федорова зазначена делегатія виїжджає до Франції на чолі Ю.Даденковим – Головою правління республіканського відділення Товариства “СРСР Франція”, міністром вищої і середньої спеціальної освіти УРСР” [10].

Із документів видно, що самій церемонії відкриття не приділялася значна увага, оскільки ця подія не була пов'язана із українськими емігрантами у Франції, її контролювали українські і французькі комуністи. Ось витяг із документа: “ Відносно програми церемонії відкриття пам'ятника та програми перебування делегатії у Франції вважали б за доцільне повідомити М.Решетняка, що в цих питаннях слід покластися на французьких друзів. На відкритті пам'ятника від делегатії з України виступили б Федорів О.Ф. та Іванова-Тимченко А.В. ... Делегатія буде складатися з чотирьох чоловік і церемонію відкриття і програму перебування делегатії хай складають французькі друзі” ..., у документі також ішлося про те, що “... висловити треба бажання, щоб в церемонії виконувався гімн СРСР і УРСР” [11].

На той час згадана подія об'єднувала в культурній сфері державно-партійні органи як України, так і Франції. Звичайно, що встановленням тільки пам'ятника В.Порика у Франції співробітництво не обмежалося. У 1970 р. святкувалося 25-річчя Перемоги над Німеччиною, і в міжнародний відділ ЦК КП України надійшов документ із грифом “таємно”, датований 27 листопада 1969 р., від Представництва СРСР при ЮНЕСКО за підписом М.Решетняка. Для зміцнення франко-української дружби пропонувалося: нагородити радянськими орденами і медалями французьких громадян – соратників В.Порика. У документі зазначалося: “Підготувати і опублікувати в нашій пресі відкриті листи громадян СРСР – соратників В.Порика французьким учасникам руху Опору. Передрукувати ці листи в газеті “Вісті з України”.

Підготувати і опублікувати в нашій пресі, в тому числі в газеті “Вісті з України”, статті, спогади і т. ін. спільної боротьби радянського і французького народів проти фашистської Німеччини в роки Другої світової війни.

Підготувати і опублікувати в газеті “Вісті з України” матеріали про участь у французькому рухові Опору прогресивних емігрантів, вихідців із території СРСР, і одночасно показати українських націоналістів та інших зрадників як пособників німецьких фашистів” [12]. Також у документі пропонувалося перекласти на українську мову і видати в Україні книгу Андре П'єрара “Молода людина із трояндою” (про В.Порика) і надрукувати рецензію на цю книгу. До речі, ця сама книга була надіслана на адресу МЗС УРСР.

Слід додати, що під час святкування 25-річчя Перемоги планувалося провести урочисту церемонію біля пам'ятника В.Порика за участю представників радянського посольства, радянської військової місії, французьких друзів, представників місцевої влади Франції. Також було висловлене прохання до “центру”, щоб інформацію про цю церемонію надрукували українські газети, та вжиті заходи щодо її опублікування і у французькій пресі.

Наведемо витяг зі знайденого в архіві офіційного листа, що стосується цих заходів: “На основе вышеуказанных материалов, если это будет признано целесообразно, подготовит и издать книгу или брошюру на Украине на украинском (по возможности, и на французском) языке для последующего распространения среди украинской эмиграции во Франции и в других странах.

Настоящее письмо согласовано с послом т. В.Зориным, ответственными сотрудниками советского посольства во Франции, профкомом и военным атташе” [13].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на підставі аналізу численних друкованих та архівних джерел можна констатувати, що співробітництво на рівні держав між Радянською Україною і Французькою Республікою з приводу увічнення пам'яті В.Порика було плідним і багатограним. Як відомо, пошанування Василя Порика (перенесення праху, встановлення пам'ятника) у Франції було здійснено досить оперативно. Слід віддати належне комуністичним партіям як України, так і Франції, оскільки в цьому були задіяні лідери Комуністичної партії Франції, які встановлювали зв'язки з виконавчою владою Франції і державно-партійним апаратом України. Для сучасних державних управлінців становлять інтерес методи

роботи державно-партійного апарату, які характеризувалися чіткістю, оперативністю. Напрямом подальших розвідок може бути вивчення ролі українських воїнів у допомозі французькій армії під час Першої світової війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Центральний архів громадських об'єднань (ЦДАГО) України, ф. 1, оп. 4, спр. 6135, арк. 16.
2. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 4, спр. 6135, арк. 20.
3. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 4, спр. 6135, арк. 21.
4. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 4, спр. 6135, арк. 23.
5. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 4, спр. 6135, арк. 24.
6. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 4, спр. 6135, арк. 35–36.
7. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 4, спр. 6135, арк. 35–36.
8. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 4, спр. 6135, арк. 36.
9. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 4, спр. 6135, арк. 12.
10. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 4, спр. 6135, арк. 32.
11. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 25, д. 262, лист 103.
12. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 25, д. 262, лист 105.

REFERENCES

1. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 4, spr. 6135, ark. 16.
2. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 4, spr. 6135, ark. 20.
3. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 4, spr. 6135, ark. 21.
4. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 4, spr. 6135, ark. 23.
5. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 4, spr. 6135, ark. 24.
6. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 4, spr. 6135, ark. 35–36.
7. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 4, spr. 6135, ark. 35–36.
8. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 4, spr. 6135, ark. 36.
9. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 4, spr. 6135, ark. 12.
10. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 4, spr. 6135, ark. 32.
11. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 25, d. 262, lyst 103.
12. TsDAHO Ukrainy, f. 1, op. 25, d. 262, lyst 105.

SUMMARY

Problem setting. The President of the French Third Republic Jean Casimir-Perier said: “France will not give anyone the right to force itself to fight for other people, the French Treasury as the French blood belongs only to France”. The history of interstate relations shows that in the crucial and threatening to the French state moments, political leaders of France appealed for help to the Slavs. Shortly before the World War I France had the largest army in Europe. The army of Germany was almost the same in number. On 16 February 1916, German troops started their offensive operation near the Verdun fortress. Later it was dubbed “The Battle of Verdun”. The Battle of Verdun lasted throughout spring 1916.

In the summer of 2011 in Paris, Russia opened a monument (sculptor Vladimir Surovtsev). The monument represents the simple Russian soldier who stands quietly near the horse that drinks water. The composition underlines that the soldier wants peace and dreams about it during the short interval between the fights. In one of the fatal moments of World War I the Ukrainians were also defending France, because at that time the Russian Empire still existed. According to the data about five thousand soldiers fell for France, many of them had Ukrainian surnames. Ukrainian blood soaked French soil.

The article is devoted to the person of Vasyl Poryk, and we see how much attention was given by the Soviet authorities to show the friendship of the two nations. In the history of interstate relations one should find the points to push the states to convergence and help to each other.

Recent research and publications analysis. A number of articles is dedicated to Vasyl Poryk. That public veneration of Vasyl Poryk in France is based on public documents stored in the Public Archive of NGOs of Ukraine.

The paper objective is to investigate the methods of work of the French Republic and the Ukrainian SSR to commemorate Vasyl Poryk.

The paper main body. The French Resistance consisted of many foreigners (40 thousand guerrillas of 17 nationalities), including about 3 thousand Soviet citizens, refugees from the concentration camps and POW camps. One of the brightest personalities among them is the Ukrainian Vasyl Poryk*.

In the literature, the figure of Vasyl Poryk is interpreted ambiguously. The lieutenant of the Red Army, he was an active member of the Resistance in France during the World War II, a commander of the guerrilla group that fought against the German occupation of the Northern France, a member of the Central Committee of the Soviet Prisoners of War in France. Vasyl Poryk was awarded with the title of the Hero of the Soviet Union (1964, posthumously), he is the Knight of the highest national French order of the Legion of Honour.

The representative of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine was instructed to find out about the situation in France with the monument to Vasyl Poryk. Of course, the ministerial officials of the Ukrainian SSR did not take any own decisions. They contacted the Soviet Embassy in France and the USSR Ambassador to France V.Zorin. It was agreed with Ambassador that the Embassy would find out the opinions of the French regarding the acceptable date for solemn opening of the monument, and at the same time the measures would be taken to establish the monument at the cemetery.

At that time the above-mentioned event united the public and party bodies of Ukraine and France in the cultural field. Of course, the cooperation was not limited only to the installation of the monument to Vasyl Poryk in France. In 1970 the 25th anniversary of victory over Germany was celebrated, and the international department of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine received a document marked “secret”, dated 27 November 1969, from the USSR Delegation at UNESCO signed by M.Reshetniak. To strengthen the Franco-Ukrainian friendship it was offered to reward the French citizens, comrades-in-arms of V.Poryk, with Soviet orders and medals. The document stated: “To prepare and publish in our press open letters of the Soviet citizens – V.Poryk’s comrades-in-arms to the participants of the French Resistance movement. To retype these letters in the newspaper “Visti z Ukraïny”.

It should be mentioned that during the celebration of the 25th anniversary of Victory the ceremony at the monument to V.Poryk was scheduled with the representatives of the Soviet Embassy, the Soviet military mission, French friends and local authorities of France. It was also requested to published the information about the ceremony in the Ukrainian newspapers and to take measures for its publication in the French press.

Conclusions and prospects for further research. As it is known, commemoration of Vasyl Poryk (ashes transfer, installation of the monument) in France was organized very quickly. Credit should be given to the Communist Party both in Ukraine and in France, as the leaders of the Communist Party of France were involved; they contacted the executive bodies of France as well as public and party apparatus of Ukraine. The methods of work of public and party system remain interesting for today’s public administrators: clarity and efficiency. The issue of the role of the Ukrainian soldiers in help to the French army during the World War I remains not researched.

* Vasyl Poryk (17 February 1920, Solomyrka, Vinnytsia region – 22 July 1944, Arras). He was buried in the French mining town Hénin-Liétard (it does not exist now as an administrative unit, as in 1971 it merged with the village Beaumont-en-Artois).